

Руџица Радојчић
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за славистику
ruzicaradojic11@gmail.com

UDC: 343.98:811.163.41'373
343.98:811.161.1'373
DOI: <https://doi.org/10.18485/prevod.2023.42.89.4>
Примљен: 25.10.2023.
Прихваћен: 25.11.2023.
Стручни рад

ЈЕЗИК КРИМИНАЛИСТИЧКЕ ТЕХНИКЕ (РУСКО-СРПСКА ПАРАЛЕЛА)

Рад се бави лексичким, граматичким и синтаксичким карактеристикама језика криминалистичке технике и форензике у руском и српском језику. Такође указујемо на стилистички аспект овог микројезика, као и на могуће проблеме и специфичности приликом превођења конкретних терминолошких јединица.

Кључне речи: криминологија, криминалистика, криминалистичка техника, форензика, терминологија, језик за специјалне циљеве.

The paper explores the lexical, grammatical, and syntactic aspects of language related to criminal investigation techniques and forensics in both Russian and Serbian. Additionally, it examines the stylistic elements of this specialized micro-language, and highlights possible challenges in translating specific terminologies.

Key words: Criminology, Criminalistics, Forensic, Forensic Science, terminology, Language for specific purposes.

Различите области човекове делатности подразумевају и употребу одређених језичких средства која за циљ имају прецизније дефинисање начина комуникације у оквиру различитих научних и стручних дисциплина. Језик омогућава комуникацију у многим областима човекове друштвене делатности, што чини основ комуникативне функције језика, која константно егзистира кроз различите фазе развоја друштва и у складу са тиме подразумева и одређене промене које утичу на облике његовог постојања (исп. Митрофанова 1985: 8–9). С обзиром на све присутнији и бржи научни и технолошки напредак, у другој половини 20. века језик науке се почиње афирмисати као једна од важнијих тема лингвистичких истраживања, посебно у оквиру стилистике. Како наводи О. Д. Митрофанова, „Од 60-их

година почињу истраживања у којима се језик науке анализира и валоризује у оној мери у којој се говори о стиловима и стилистици уопште“ (Митрофанова 1985: 7).¹ Језичка средства која се одликују стилском неутралношћу карактеристична су за језик науке и различитих научних, односно струковних области. Такође, језик науке не би могао функционисати без употребе термилошких јединица за означавање појмова који прецизирају појаве карактеристичне за конкретну научну дисциплину.

Ако посматрамо писмени струковни функционалностилски комплекс, можемо издвојити не само научни, већ и административни функционални стил у који сврставамо и језик криминалистичке технике и форензике, који се одликује „специфично употребљеним језичким средствима, пре свега лексичким и фразеолошким (...), што доводи даље и до поделе на микројезике (или подјезике)“ (Кончаревић 2023: 18). У овом смислу микројезик криминалистичке технике могли бисмо дефинисати као уређени скуп језичких (лексичких и граматичких) категорија без којих се не би могла остварити комуникација у овој предметној области, како писмена, тако и усмена.

У литератури срећемо термине као што су *језик / њогјезик науке, специјални језик, стручни језик, језик струке, језик стручне/професионалне комуникације*. У новије време све је више радова који се баве језиком струке, тј. језиком за специјалне циљеве (language for specific purposes – LSP / язык для специальных целей ЯСЦ). Ова појава проистиче из константног пораста броја термина и језичких средстава за специјалну употребу, тј. лексике која је карактеристична за науку, технику и посебне области појединих струка, без чега професионална комуникација између представника одређене научне или струковне области не би била могућа, или би у знатној мери била отежана (исп. Сорокина 2016: 169–170). Како уочава Папрић, савремени свет све више тежи интернационализацији која дотиче широки спектар области друштвеног живота, што резултира интензивирањем комуникације на међународном нивоу, развијањем и продубљивањем економске, културне и научне сарадње, из чега проистиче и „позиционирање међународних компанија на тржишту рада, покретање интернационалних научних пројеката, као и раст научно-стручних часописа и литаратуре на страном (руском) језику“, те самим тим „потреба за оптимизацијом специфичне међукултурне комуникације, а у вези са тим и изучавањем страног (руског) језика струке постаје све већа“ (Папрић 2016: 11).

Важан елемент језика струке јесте термин. То је најчешће моносемична лексема која прецизира одређени појам из науке, технике, уметности и осталих научних дисциплина, односно струковних области.

1 «Начиная с 60-х гг. появляются исследования, где язык науки рассматривается и оценивается постольку, поскольку речь идет о стилях и стилистике в целом» (Митрофанова 1985: 7)

Једна од основних функција термилошке јединице јесте именовање, номинализација, тј. означавање специјалног појма из одређене научне, односно струковне области. Термин често настаје тако што лексема из језика опште комуникације постаје део неког терминсистема при чему лексема добија одређена ограничења (исп. Митрофанова 1985: 35). Језик опште комуникације представља основ за стварање језика науке, чија је основна карактеристика прецизност. Да би лексема из општег језика постала термин, она најчешће пролази кроз процес преноса значења по сличности (метафоризација), док термилошке јединице позајмљене из других језика морају проћи кроз одређене степене адаптације у складу са структуром језика примаоца. У овом смислу може се говорити и о настанку специфичних израза у језику криминалистичке технике.

Када је реч о криминалистици, она је свој легитимитет као научна дисциплина стекла захваљујући свом методолошком приступу систематизацији и анализи постојећих криминалистичких правила, у складу са важећим законима (позитивно-правна метода). Како наводи Модли, „Иако још има појединих скептика, криминалистика се данас сматра знанственом дисциплином. То се темељи на томе што она има свој методолошки сустав путем којег критички опсервира постојећа правила криминалистике (*de lege lata*)“ (Modly 2002: 43).

Криминалистичка техника покрива један део ширег опсега делатности којима се бави форензика као наука: „За форензику се може рећи да је то наука која као основни алат корисити посматрање и тумачење физичких доказа, а све у циљу разрјешавања кривичних дјела“ (Stanković 2020: 25).² Иако се форензика схвата као шири појам у односу на криминалистичку технику, с обзиром на чињеницу да користи достигнућа више научних области у циљу разрјешавања кривичног дела, ипак се на српском говорном подручју често уочава синонимична употреба термина *криминалистичка техника* и *форензика*.³

С обзиром на то да је реч о релативно младој науци, навешћемо неколико основних података из историје криминалистике код нас. Почети криминалистичке технике у Србији везују се за 1904. годину, када је основано Антропометријско-полицијско одељење при Министарству унутрашњих дела у Београду, да би 1911. године била уведена и дактилоскопска

2 Термин *форензика* потиче од латинског придева *forēnsis* (пред форумом, пред судом) (исп. Stanković 2020: 25).

3 Када говоримо о криминалистичкој техници и форензици, требало би поменути и основне разлике између криминологије и криминалистике. Наиме, криминологија је наука која има задатак да са друштвеног, социјалног аспекта објасни узроке постојања криминалитета. Она се превасходно бави предусловима за настајање делинквенције, као и њеним сузбијањем. Криминалистика, пак, користи своју методологију, као и тактичко-техничке мере за откривање и превенцију делинквенције (исп. Modly 2002: 50).

регистрација криваца по Вучетићевом систему.⁴ У Првом светском рату почело се са истраживањем масовних злочина над цивилним становништвом, стога је званично позван др Рудолф Арчибалд Рајс који у Србију долази 1914. године.⁵ Између два светска рата руски емигранти Сергеј Трегубов и Александар Андонович годинама су радили у криминалистичкој техници, а 1935. године издали су „Криминалну технику“, прву стручну књигу из ове области у Србији (ИКТС 2021). Поређења ради, поменућемо да је прва научна публикација која носи наслов „Криминологија“ објављена 1885. године у Италији. Аутор је био италијански правник и криминолог Р. Гарофало (Писаревская – Дворжицкая 2023: 5).

Ова наука доживела је велики напредак и висок степен развоја, што је условило и тесну везу са осталим друштвеним и природним наукама. Према уџбенику Н. Станковића, форензика данас обухвата следеће области: криминалистику, форензичку патологију, форензичку токсикологију, форензичку стоматологију, биологију, форензичку антропологију, форензичку психијатрију, форензичку медицину, форензичку психологију, форензичку ентомологију (Stanković 2020: 25). Поред наведених, данас такође можемо говорити и о многим другим областима у оквиру форензике, као што су: дигитална форензика, рачунарска форензика, форензичка антропологија, форензичка археологија, форензичка генетика, форензичка ДНК анализа, форензичка токсикологија, форензичка геофизика, форензичка метеорологија, као и остале, међу којима своје место налази и форензичка лингвистика која примењује лингвистичке методе анализе у истражним и судским поступцима, бавећи се у првом реду „типовима индивидуалних говорних и језичких карактеристика које служе као форензички маркери приликом идентификовања и верификовања говорника“ (Kašić – Đorđević 2010: 126).

Криминалистичка форензика бави се вештачењима која се тичу различитих области, као што су: судска медицина, биологија, хемија, физичка хемија, токсикологија, трасологија, балистика, дактилоскопија, вештачење рукописа (графологија), форензичка психологија и полиграфска испитивања, електронска и информатичка вештачења и др. Форензика детаљно

4 Иван Вучетић, Аргентинац црногорског порекла, рођен 1858. године на Хвару. Од своје тридесете године радио у Централном одељењу полиције у Ла Плати. Формирао је Канцеларију за антропометријску идентификацију, као и Центар за дактилоскопију. Први у свету је 1891. године поставио „систематику десетопрстне дактилоскопске збирке“. Умро је 1925. у Аргентини. Полицијска академија у Ла Плати носи његово име (*Escuela de Policía Juan Vucetich*), као и Центар за форензична испитивања, истраживања и вештачења „Иван Вучетић“ у Загребу. <<https://forenzika.gov.hr/povijest-centra/84>>18.11.2023. <<https://www.mseg.gba.gov.ar/areas/Vucetich/index.html>> 18.11.2023.

5 Др Рудолф Арчибалд Рајс (1875–1929) основао је Институт за техничку полицију и криминалистику у Лозани, а у Београду је запамћен као оснивач Техничке полиције.

анализира материјалне доказе, као и поступке за решавање злочина. Једна од најважнијих категорија на којима се заснива истрага у криминалистици и форензици јесте *џраї*. Он подразумева доказе који потврђују кривицу (*corpus delicti*) и доказе о начину на који је извршено кривично дело (*modus operandi*) (исп. Stanković 2020: 25). Стога је потребно да фореника располаже савременим средствима за рад, у циљу што ефикаснијег извршавања својих задатака (рачунари, компјутерски програми, као и апаратура за рад у лабораторијским условима). С тим у вези и терминологија ове области позајмљује лексиком из других научних и струковних дисциплина.

Као што је раније речено, у раду ћемо се нешто детаљније бавити језиком криминалистичке технике, који свакако представља посебну грану језика криминалистичке науке као шире области. У нама доступној литератури нисмо евидентирали већи број радова који разматрају питања специјалног језика криминалистике и њених подобласти, стога ћемо навести једно одређење које даје Д. А. Степаненко управо о језику криминалистике: „Језик криминалистичке науке (...) може се дефинисати као сложени систем знакова, (...) детерминисан својим предметним пољем, стилем мишљења, доминантним истраживачким парадигмама, који омогућава сакупљање, чување и преношење информација, као и њихову теоретизацију и емпиријско тумачење“ (Степаненко 2020: 227).⁶

С обзиром на то да језик криминалистичке технике подразумева не само одређене термине, предмет и поље истраживања, већ и писмену реализацију најчешће у форми *извештаја*, можемо рећи да га ово по стилској припадности квалификује и као део административног функционалног стила. Не занемарујући стилске одлике, у овом раду ћемо више пажње посветити лексичким, морфолошким и синтаксичким карактеристикама овог микројезика. Пошто нам је већи део документације из ове области недоступан због степена њене тајности, карактеристике језика криминалистичке технике нећемо моћи да илуструјемо примерима из оригиналних криминалистичких извештаја. Стога смо се определили за примере из Националног корпуса руског језика (НКРЯ), Корпуса савременог српског језика на Математичком факултету Универзитета у Београду (КССЈ) и интернет ресурса.

Из претходних навођења можемо извести одређење појма језика криминалистичке технике, односно форензике. У раду ћемо под овим појмом подразумевати уређени систем општих и посебних појмова (у ужем и ширем криминалистичком контексту), који се на језичком плану изражавају одређеном специјалном лексиком, тј. терминолошким јединицама

6 «Язык криминалистической науки (...) можно определить как сложную знаковую систему, (...) детерминированную её предметным полем, стилем мышления, доминантными исследовательскими парадигмами, обеспечивающую накопление, сохранение и передачу информации, а также её теоретизацию и эмпирическую интерпретацию» (Степаненко 2020: 227).

из области која има свој предмет и методологију истраживања и бави се најпре прикупљањем и анализом индиректних или директних (тј. материјалних) доказа о извршеном кривичном делу. Са аспекта стилистике његову припадност одређујемо у оквиру научног и административног функционалног стила писменог струковног функционалностилског комплекса. У новије време уочава се пораст броја термина у језику криминалистике, што је директно повезано са развојем криминологије и криминалистике као научних области, не само са теоријског, већ и са практичног аспекта. У употреби су не само старији или новији термини који се везују искључиво за језик криминалистичке струке, већ и терминолошка лексика која паралелно припада општем језику и језику криминалистике или је, пак, карактеристична како за криминалистику, тако и за друге струковне и научне области. Криминалистичка техника по природи своје делатности користи достигнућа из различитих области, те стога долази до позајмљеница из других терминолошких система, односно микројезика. Језик ове струке обогаћује се новим терминима који означавају појмове из других области: информационих технологија, математике, математичке логике, теорије вероватноће, научних области као што су биологија, хемија, медицина и сл. У најновије време веома се активно одвија процес унификације терминологије криминалистике и форензике, што је карактеристично како за руски, тако и за српски језик.

Како је то уобичајено у језицима одређених струка, тако и специјални језик форензичке струке подразумева одређене специфичности на различитим језичким нивоима. Поменућемо оне најочљивије.

На лексичком нивоу као најчешће карактеристике у оба језика уочавамо интернационализме који су преузети претежно из латинског, грчког, француског, а у новије време и из енглеског језика. Тако нпр. у руском језику лексема *дактилоскопийа* потиче од грчког (*δάκτυλο / dactylo – ἵρσις*) и латинског *skopeo – іледам* (српски: *дактилоскопийа*), затим *шрасолоија* (српски: *шрасолоија / шрасеолоија*) од француског *la trace* у значењу *штрај* и грчког *λόγος – наука*, лексема *шороскопийа* води порекло од грчког *πόρος*, што значи *ошвор* и латинског *skopeo – іледам* (српски: *шороскопийа*), *еджескопийа* потиче од енглеског *edge* у значењу *ивица*, *іраница* (српски еквивалент нисмо евидентирали) и т.д. Такође је уочљива употреба именица средњег рода са суфиксима *-ение (-ание)*, *-осиџь*, *-сиџво* (у српском језику такође *-ање*, *-ење*, *-осиџь*, *-сиџво*), што је одлика апстрактне лексике: *преступление, раскрытие* преступления, *расследование; преступность; доказательство, убийство, разбирательство; вештачење, ошкривање* злочина, *исшисивање, іраћење*; средство извршења кривичног дела и сл. Честе су и двотематске речи са другим елементом *-вед* и *-ведение* (српски: *-лоі* и *-лоија*) и *-скопийа* (српски: *-скопийа*). Следећа лексичка карактеристика која је глобално заједничка не само за језик науке, већ и за терминологију различитих струка огледа се у сужавању полисемије. Још једна

лексичка одлика изражена је у извесној униформности лексема, тј. у минимализацији избора разноврснијих лексичких јединица.

Лексичке карактеристике илустроваћемо примерима на руском и српском језику.

- (1) Со шнура, может, удастся *потожировые* [следы] снять, а так отпечатков полно... (НКРЯ)
- (1') Можда ћемо успети да скинемо *праћове зноја и масћи* са кабла, а иначе отисака има доста... (превод наш)
- (2) Термин «*пороскопия*» предложен француским криминалистом Локаром, выдвинувшим идею использования отображений пор в целях идентификации.
<<https://crimlib.info/%D0%9F%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%8F>> 17.10.2023.
- (2') Термин „*пороскопија*“ предложио је француски криминолог Локар, који је изнео идеју о коришћењу одраза пора у циљу идентификације. (превод наш)
- (3) *Хироскопия* (хиро-+греч. *skopeo* рассматривать, исследовать) способ идентификации личности, основанный на изучении индивидуальных особенностей строения кожи ладонной поверхности кисти.⁷
<<https://dic.academic.ru/dic.nsf/medic2/50202>> 18.10.2023.
- (3') *Хејроскопија* (хиро-+грч. *skopeo* разматрати, истраживати) је метода идентификације личности заснована на проучавању индивидуалних структурних карактеристика коже површине длана шаке. (превод наш)

На морфолошком нивоу истакли бисмо употребу вишечланих генитивских синтагми и генитивских низова у руском језику (*совершение преступления; осмотр места преступления; в целях раскрытия расследования и предупреждения преступлений*), као и придевско-именских (*потожировые следы; наружное наблюдение; вещественное доказательство*) и глаголско-именских (*совершить преступление; снять отпечатки; вести наружное наблюдение*). Такође учачамо да употреба презента и перфекта превалирају у односу на остале глаголске облике. Када је реч о српском језику, морфолошке карактеристике су сличне. Наиме, такође се уочавају генитивске синтагме и низови (*прећлед лица месћа; позиција лица месћа; вешћачење ваћреној оружја; праћови ћаћиларних линија*), придевско-именске (*матћеријални доказ; праћолошко вешћачење; ћаћиларне линије*) и глаголско-именске синтагме (*извршићи увићај; устћановићи позицију лица месћа; сћроводићи праћење лица*) и сл.

7 У руском језику се поред термина *хироскопия* користи и *пальмоскопия*.

Неке од ових карактеристика видимо у следећим примерима који садрже неколико наведених модела термилошких синтагми.

- (4) Что ей мешало всё осмотреть вокруг до дождя, нет, увлеклась версией с красками, забыла о главном: первое и обязательное условие следствия – *осмойр месџа ѓресџуйления*. (НКРЯ)
- (4') Шта јој је сметало да пре кише прегледа све около, али не, понела ју је верзија са бојама, а заборавила је на главну ствар: први и обавезан услов истраге је *увиђај / анализа лица месџа*. (превод наш)
- (5) (...) пронађено је више идентичних трагова, али се за анализу узима само један траг, који је „најподеснији“, (...) или нешто друго, јер *вешџаци дакџилоскојери* нису лично били у становима, већ су обрађивали и упоређивали *џраџове ѓаџиларних линија* које су им доставили оперативци криминалистичке технике МУП-а Србије. (КССЈ)
- (6) Према његовим речима, *џрафолошко вешџачење* пред судом је од кључног значаја, јер се њиме утврђује веродостојност писаних докумената. *Графолоџија*, наука која се бави проучавањем рукописа, незаменљива је када је потребно утврдити веродостојност теста-мента и сличних докумената . . . (КССЈ)
- (7) *Почерковедческая експертиза* пришла к однозначному выводу: накладные на бензин, выдававшиеся представителям фирм и кооперативов, «принадлежат перу» Шелепина. (НКРЯ)
- (7') *Графолошко вешџачење* дошло је до недвосмисленог закључка: рачуни за бензин који су издати представницима фирми и задруга „припадају Шељепиновом перу“. (превод наш)
- (8) Службена лица која *врше ѓрисмоџру* морају се повиновати одредбама овог Члана и законима уговорне стране на чијој територији делују.

Занимљиво је напоменути да се у руском језику *графология* посматра као псеудонаука, док се *џочерковедение* и *џочерковед* (српски: *џрафолоџија*, *џрафолоџ*) користе у језику криминалистичке технике као легитимни називи за грану форензике, односно за стручњака који се њоме бави.

На *синџаксичком* нивоу примећујемо употребу партиципских конструкција у руском језику: *регистрация и розыск лиц, совершивших преступные действия*. Пасивне конструкције са агенсом у инструменталу такође нису ретка појава у језику криминалистичке технике, а када је реч о сложеним реченицама, најчешће се срећу узрочне и узрочно-последичне. Изнете тврдње допунићемо следећим примерима.

- (9) В итоге, добавил руководитель МВД: «*Раскрыто много преступлений, проведены профилактические мероприятия, отмечается*

серьёзное *снижение уровня преступности* в регионе», хотя это заслуга сотрудников ГУВД всех регионов СЗФО, а не только Петербурга и Ленобласти. (НКРЯ)

- (10) У периоду од маја до новембра било је 88 убиства, а у периоду од новембра прошле до маја ове године укупно је било *извршено* 69 убиства. Министар је указао да се од укупног броја убиства за 45 није знао извршилац, али да је 38 *расветљено* и навео да то углавном нису убиства као последица организованих акција, већ „породична, *задесна* или ситуациона убиства“. (КССЈ)

Примери (9) и (10) илуструју форму карактеристичну за *извештај*, посебно у примеру (9), где уочавамо употребу пасивне конструкције, облик партиципа, као и генитивске синтагме. У примеру (10) на српском језику издвајамо глаголске прилоге, као и употребу перфекта. У овом примеру скренућемо пажњу на придев *задесни*, као и на лексему *задес* која значи „ненамерно или случајно оштећење сопственог или туђег здравља односно уништење сопственог или туђег живота. Поред појма задеса у судскомедицинском смислу, у кривичном праву задес се назива нехат, а у социјалном осигурању означава као несрећни случај“ (Veljković et al. 2010: 253). Као основне компоненте задеса наводе се *задесицац* (ненамерно извршилац задеса), *задешеник* (жртва задеса), као и *задешење* (сам чин задеса) (в. Veljković et al. 2010: 253). Приликом превођења ових лексема са српског на руски језик може доћи до проблема у проналажењу еквивалената. Треба имати у виду да се према *Кривичном законнику РФ* злочин/убиство може догодити *по неосторожности* (услед неопрезности / несмотрености), *по легкомыслию* (услед непажње / лакомислености) или *по небрежности* (услед немарности), што спада у нехат, или нехатно лишавање живота. Руски еквивалент за српски термин *задес* налазимо међу наведеним лексемама (*неосторожность, небрежность*) или *несчастный случай* (*насильственная случайная смерть вследствие несчастного случая*). За лексему *задесицац* еквивалент би могао бити *виновник по небрежности / неосторожности*, односно *неумышленный виновник*. За именицу *задешеник* еквивалент би могла бити лексема *жертва*, или синтаagma *жертва несчастного случая*, а за *задешење* – *инцидент, казус*.

Сагледавајући неке од лексичких, морфолошких и синтаксичких одлика упознали смо се са извесним бројем терминолошких јединица из области криминалистичке технике (криминалистичке форензике). Поред основних и најчешћих лексема као што су *преступление* (српски: *злочин*), *преступность* (српски: *делинквенција, криминалићет*), *след* (српски: *трај*), *доказательство* (српски: *доказ*), *вещественное доказательство / вещдок* (српски: *материјални доказ*), *улика* (српски: *доказ*), *следователь* (српски: *истраживатељ*), *дознатель (иследник)*, *почерковедение* (српски: *трафологија*), генитивске синтагме *место преступления* (српски: *место злочина /*

лице местиа), совершение преступления / совершение уголовного дела (српски: извршење кривичној дела), детектор лжи; полиграф (српски: дејектор лажу; полиграф), отпечатки пальцев (српски: отисци прстију), криминалистичка техника и форензика такође користе и термилошке јединице као што су руске лексеме: *сокрытия преступления* (српски: прикривање злочина), *криминалистическая характеристика / форензическая характеристика преступления* (српски: форензичка карактеристика кривичној дела), *потожировые следы* (српски: трагови зноја и масћи) и друге. Свакако, извесно је да се језик криминалистичке технике и форензике и даље развија, посебно са увођењем нових технологија у процес рада.

У оквиру закључних разматрања навешћемо да под језиком криминалистичке технике подразумевамо уређени систем општих и посебних појмова из области криминалистике који се у језику изражавају одређеном специјалном лексиком, тј. термилошким јединицама из ове области. Са аспекта стилистике посматрамо га у оквиру научног и административног функционалног стила писменог струковног функционалностилског комплекса. Уочавамо да у новије време језик криминалистике постаје богатији у термилошком погледу, што је одраз развоја криминологије и криминалистике као научних области. Користећи достигнућа из различитих области, долази до позајмљивања или трансфера из других термилошких система, односно микројезика (информационе технологије, математика, теорија вероватноће, биологија, хемија, медицина). Паралелно са старијим терминима који се везују искључиво за језик криминалистичке струке, све више је у употреби термилошка лексика која је карактеристична како за криминалистику, тако и за друге струковне и научне области. Процес унификације терминологије криминалистике и форензике карактеристичан је како за руски, тако и за српски језик.

Такође, језик форензичке струке подразумева одређене специфичности на лексичком, морфолошком и синтаксичком нивоу. На свим нивоима језика карактеристике у оба језика су сличне. Извесне разлике евидентирали смо када је реч о српским терминима *трафологија*, *вештачење*, *лице местиа*, *задес*: у руском језику *графология* се поима као псеудонаука, за *вештачење* се користи интернационализам *экспертиза*, за *лице местиа* уобичајено се користи синтагма *место преступления* (српски: *место злочина*), а за именицу *задес*, као и за њене изведенице *задесилац*, *задешеник* и *задешење* у литератури нисмо пронашли адекватне термилошке еквиваленте, те предлажемо своја преводилачка решења. Учили смо употребу различитих глагола (*вести* у руском језику, односно *сироводиши* или *обављати* у српском језику) у руским синтагмама *вести наружное наблюдение / вести слежку*, односно у српским: *сироводиши праћење* или *обављати праћење*, као и различиту рекцијску допуну (инструментал у руском језику: *за кем* и акузатив у српском језику: *која*); такође, партиципске и пасивне конструкције чешће се употребљавају у руском језику.

Ове различитости понекад могу причињавати тешкоће приликом превођења са једног језика на други.

Перманентни развој ових области доводи до пораста броја нових језичких средстава овог микројезика.

Један од праваца будућег развоја језика криминалистичке технике и форензике видимо у појави вештачке интелигенције. У овом домену нови термини би се могли очекивати и у оквиру форензичке и рачунарске лингвистике које налазе своју примену у методама препознавања текста, као и откривању различитих садржаја на интернету у циљу даље обраде (исп. ИИРП). Ове претпоставке могу послужити као подстрек за даља лингвистичка истраживања у оквиру језика струке, посебно имајући у виду да тема језика криминалистичке струке, у шта спада и микројезик криминалистичке технике и форензике, досад није подробније истраживана.

Литература

- Кончаревић Ксенија. *Руски језик у филологији*. Београд: Филолошки факултет, 2023.
- [Končarević Ksenija. *Ruski jezik u filologiji*. Beograd: Filološki fakultet, 2023.]
- Митрофанова Ольга Д. *Научный стиль речи: проблемы обучения*. Москва: Русский язык, 1985.
- [Mitrofanova Olga D. *Nauchnyĭ stil' rechi: problemy obuchenĭia*. Moskva: Russkiĭ ĭazyk, 1985.]
- Папрић Маријана. *Систем наставае руској језика као језика струке на хуманистичким студијама у српској говорној и социокултурној средини*. Докторска дисертација. Београд: Филолошки факултет, 2016.
- [Papić Marijana. *Sistem nastave ruskog jezika kao jezika struke na humanističkim studijama u srpskoj govornoj i sociokulturnoj sredini*. Doktorska disertacija. Beograd: Filološki fakultet, 2016.]
- Писаревская Елена А., Дворжицкая Марина А. *Криминология: учебное пособие*. Казань: Изд. «Бук», 2023.
- [Pisarevskaia Elena A., Dvorzhitskaia Marina A. *Kriminologĭia: uchebnoe posobie*. Kazan': Izd. «Buk», 2023.]
- Сорокина Эльвира А. «Язык для специальных целей как средство общения». *Вестник Челябинского государственного университета* 4 (386): Филологические науки, вып. 100 (2016): 169–172.
- [Sorokina El'vira A. «Ĭazyk dlĭa speĭsial'nykh tselei kak sredstvo obshchenĭia». *Vestnik Cheliĭbinskogo gosudarstvennogo universiteta* 4 (386): Filologicheskie nauki, vyp. 100 (2016): 169–172.]
- Степаненко Диана А. «К вопросу о языке науки криминалистики». *Вестник восточно-сибирского института МВД России* 3(94) (2020): 223–231.
- [Stepanenko Diana A. «K voprosu o ĭazyke nauki kriminalistiki». *Vestnik vostochno-sibirskogo instituta MVD Rossii* 3(94) (2020): 223–231]
- Кашић Зорка, Ђорђевић Јелена П. „Forenzička lingvistika u kriminalistici“ *NBP Źurnal za kriminalistiku i parvo* 15:1 (2010): 111–126 2010.

Modly Duško, „Kriminalistika kao znanstvena disciplina,“ separat, Kriminalističke teme II No. 3-4 (2002): 41–93.

Stanković Nedeljko. Forenzika u krivičnom postupku. Tuzla: Evropski univerzitet “Kallos” Tuzla, 2020.

Veljković Snežana, Vesna Popović, Tatjana Atanasijević. Sudska medicina. Udžbenik za studente medicine. Beograd: Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu, Institut za sudsku medicinu, 2010.

Извори

Большой медицинский словарь <<https://dic.academic.ru/dic.nsf/medic2/50202>> 18.10.2023. [Bol'shoj medičinskij slovar' <<https://dic.academic.ru/dic.nsf/medic2/50202>> 18.10.2023.]

Искусственный интеллект и расследование преступлений (ИИРП) <https://zakon.ru/blog/2022/11/14/iskusstvennyj_intellekt_i_rassledovanie_prestuplenij> 20.10.2023.

[Iskusstvennyj intellekt i rassledovanie prestuplenij <https://zakon.ru/blog/2022/11/14/iskusstvennyj_intellekt_i_rassledovanie_prestuplenij> 20.10.2023.]

Korpus savremenog srpskog jezika na Matematičkom fakultetu Univerziteta u Beogradu (KCCJ) <<http://www.korpus.matf.bg.ac.rs/prezentacija/korpus.html>> 23.10.2023.

Национальный корпус русского языка (НКРЯ) <<https://ruscorpora.ru/>> 23.10.2023.

[Natsional'nyj korpus ruskogo jazyka <<https://ruscorpora.ru/>> 23.10.2023.]

Centar za forenzična ispitivanja istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“ <<https://forenzika.gov.hr/povijest-centra/84>>

CrimLib.info <<https://crimlib.info/%D0%9F%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%8F>> 17.10.2023.

Escuela de Policía Juan Vucetich <<https://www.mseg.gba.gov.ar/areas/Vucetich/laescuela.html>> 18.11.2023.

Istorijat kriminalističke tehnike u Srbiji (ИКТС) <<https://www.militaryshop.rs/istorijat-kriminalisticke-tehnike-u-srbiji/>> 21.10.2023.

Ружица Радојчић

ЯЗЫК КРИМИНАЛИСТИЧЕСКОЙ ТЕХНИКИ (РУССКО-СЕРБСКАЯ ПАРАЛЛЕЛЬ)

Резюме

В статье рассматриваются лексические, грамматические и синтаксические характеристики языка криминалистической техники и форензики в русском и сербском языках, а также некоторые трудности перевода отдельных терминов.

Язык криминалистической техники понимаем как систему общих и специальных понятий из сферы криминалистики и форензики, что на языковом плане отражается в формировании и употреблении определённой специальной лексики, т.е. терминологических единиц, принадлежащих микроязыку этой области.

Анализируя примеры на русском и сербском языках, мы зафиксировали некоторые отличительные черты на лексическом, морфологическом и синтаксическом уровнях, что могло бы привести к проблемам при переводе с одного языка на другой.

Постоянное развитие данной области криминалистики приводит к появлению новых терминологических языковых средств микроязыка криминалистической техники.

Ключевые слова: криминология, криминалистика, криминалистическая техника, форензика, терминология, язык для специальных целей.